

Љиљана Ж. Стевић*

Конфуцијев институт, Универзитет у Бањој Луци

Слободан С. Поповић

Докторанд на Факултету политичких наука, Универзитета у Београду

ПОЗИЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ НА БЕЗБЕДНОСНО-ПОЛИТИЧКОЈ МЕЂИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ И НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ КИНЕ

Сажетак

Циљ рада је да путем анализе Механизма 16+1 и присуства Кине у региону представи изазове са којима се суочава Република Србија (Србија), као држава која као свој главни спољнополитички циљ наглашава чланство у Европској унији (ЕУ), а ипак наставља своје традиционално добре, срдачне и прагматичне односе са Народном Републиком Кином (НР Кина). Пут до постанка чланице ЕУ је, као што је већ познато, оптерећен бројним идеалстичким захтевима и условљавањима, са реалистичким очекивањима, што, условно речено, политику неутралности Србије може преорјентисати ка флексибилним аранжманима које нуди НР Кина. Са једне стране, НР Кина како на билатералном, тако и на мултилатералном нивоу Србији врло професионалним методама са разумевањем контекста датог тренутка, нуди аранжмане, који сада већ ризик успешности евроинтеграција подижу на виши ниво. Са друге стране, ЕУ која Западни Балкан посматра као део своје интересне сфере и у геополитичком и у геоекономском смислу, не показује благонаклон став ка кинеској агилнијој регионализацији овог дела света. Преламње различитих интереса са циљем креирања услова и начина пословања и спољно-безбедносних односа додатно усложњава позицију Србије. У првом делу рада ћемо истраживати институционални развој Механизма Кина + 16 земаља

* Контакт: ljiljana.stevic@unibl.org

Централне и Источне Европе, како бисмо могли да увидимо које циљеве НР Кина временом жели да оствари међу државама чланицама већ поменутог Механизма, на самим тим и у Србији. У другом делу рада, анализираћемо позицију Србије. Позиција Србије је усложњена услед притиска ЕУ, због нарастајућег економског и политичког утицаја НР Кине.

Кључне речи: *Механизам Кина + 16 земаља Централне и Источне Европе, Република Србија, изазови и могућности, Иницијатива Појас и пут, евроинтеграције*

Предмет овог рада је позиција Србије на геополитичкој међи ЕУ и НР Кине. Наиме Србија је већ дуги низ година кандидат да постане пуноправна чланица ЕУ и то се дефинише као њено главно спољнополитичко опредељење. Симултано, она одржава веома блиске односе са НР Кином, која је сада прва економија одмах иза Америке. НР са својим тежњама да изађе из замке регионале државе постаје савремени феномен данашњице. ЕУ и НР Кина као два економска и геополитичка “колоса“, се боре за остваривање што већег и ширег утицаја на међународном плану, са циљем реализације сопствених националних интереса и циљева. Једно од места преклапања предствалају и земље Централне и Источне Европе (ЦИЕ), у чијем саставу се налази и Србија.

Представљањем пројекта Нови пут свиле, који је по свим карактеристикама и геополитички и геоекономски, НР Кина у себе упија, а самим тим и на спољнополитичком плану демонстрира и таласократски и телулократски моменат. У том светлу можемо прочитати да „нове геополитичке парадигме и нове светске силе (*great powers*) настају као постмодерна последица међународних односа. Најупечатљивији пример је НР Кина, као прва држава која у досадашњој историји жели да свој геополитички идентитет и моћ базиран на оба интегративна елемента – телулократски и таласократски.“¹

У процесу стварања тим параметрима дефинисаног геополитичког идентитета, НР Кина покреће Механизам Кина + 16 земаља ЦИЕ. Политички, економски, а самим тим и геополитички пробој НР Кине ка ЕУ, преко држава Централне и Источне Европе, представља једну стратешку новину. У претходном периоду, а као и што примећује Драган Павлићевић, „НР Кина је далеко више

1) Milomir Stepic, Ivan Zaric, “Serbia and Geopolitical (non)Complementarity of the Danube Strategy and the New Silk Road”, in Dusko Dimitrijevic (eds.), *Danube and the New Silk Road*, Institute of International politics and Economics, Belgrade, June, 2016, p. 447.

пажње посвећивала развоју односа са већ развијеним европским државама које су се чиниле виталним за реализацију кинеских економских циљева, тако што ће привући њихове директне стране инвестиције и осигурати себи веома важан извор помоћи и нових технологија, чиме би НР Кина успела да створи повољну климу на међународном нивоу која јој је неопходна за даљу модернизацију и развој код куће.⁴² Наиме, НР Кина као неевропска и неатланстичка земља показује своје капацитете да путем економије може остварити политички утицај и да на географски веома удаљеним просторима креира “правила игре”.

Овим Механизмом премрежавања високо рангираног региона у геополитичком, геоекономском и геостратешком смислу НР Кина директно изазива Дунавску стратегију коју је Европска Комисија усвојила 2011. године. Званични назив ове стратегије је Стратегија Европске уније за дунавски регион (EU Strategy for the Danube Region), чиме се олакшава продор и проширење НАТО-а све до Црноморског, а потом и до Каспијског басена. Састављена од Комуника и Акционог плана, она препознаје четири основна стуба и 11 приоритетних области у којима би се ЕУ требало боље позиционирати. Наиме, та четири стуба су следећа, повезивање региона, заштита окружења, просперитетни развој и ојачавање региона.³ С друге стране Драган Павлићевић сматра да „пројекти који се остварају у оквиру стратегије Један појас један пут, осим у земљама ЦИЕ, могу имати користи и за земље ЕУ, у смислу ЕУ развојне стратегије, за Паневропски коридор 10.”⁴⁴ У општем геополитичком смислу, и како професора Драгана Митровић наводи, „геополитичкој игри, растући утицај Кине или Русије представљају смањење доминације ЕУ и САД у региону што и није тако лоше за Европску унију јер на неки начин помаже и стабилизацију једног, важног дела Европе.”⁴⁵

Економски односи између НР Кине и ЕУ су веома развијени, али ипак политичке трзавице постоје. Иако је НР Кина 2003. годину, прогласила годином Европе, 2005. године, је дошло до поновног размимоилажења ставова. Прво, ЕУ је одбила да подигне

2) Dragan Pavlicevic, “‘China Threat’ and ‘China Opportunity’: Politics of Dreams and Fears in China-Central and Eastern European Relations”, *Journal of Contemporary China*, Vol. 27, Issue 113, p. 688, pp. 688-702,

3) Детаљније погледати, *The EU Strategy for the Danube Region*, EUSDR, доступно на: <http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/default/0001/09/69b2e1bf710919943a4a8e1c507cf47c01b7326c.pdf>, приступљено: 24.09.2018. године.

4) Dragan Pavlicevic *China's New Silk Road takes shape in Central and Eastern Europe*, *China Brief*, Volume Volume XV January 9, 2015. p 9.

5) Dragana Mitrovic, “Political Economy in the Chinese Investments”, in *Asian Studies*. Budimpešta: Magyary Program, 2013. p 182

ембарго на извоз оружја НР Кине, који датира још од 1989. године и Тјенанмен инцидента. Друго, исте те године, ЕК је одбила да НР Кине додели статус тржишне економије у Светској трговинској организацији.

Услед могућих промена “правила игре“ у простору који ЕУ дефинише као своју интересну сферу, можемо препоставити да ће ова наднационална организација штитити своје циљеве. Сасвим очекивано је да она то учини геоекономским, па и геополитичким средствима, чиме би умањила кинеску моћ маневрисања у земљама ЦИЕ. Кинеска моћ деловања у овим земљама поред билатералних веза, допуњена је и мултилатералним аранжманом Кина + 16 земаља ЦИЕ. Стога, можемо закључити да државе „ЦИЕ задржавају свој статус геополитички важног простора, у оквиру чега ће географска позиција Србије бити велики изазов и витална национална алатка.“⁶

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ РАЗВОЈ МЕХАНИЗМА КИНА + 16 ЗЕМАЉА ЦЕНТРАЛНЕ И ИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ

Оквир сарадње 16+1 је део шире кинеске стратегије коју она спроводи на платформи геополитичког, културолошког, политичког и економског пројекта познатијег као, Један појас-један пут (One Belt One Road - OBOR) или Иницијатива Појас и пут. Оквир сарадње 16+1 је иницијатива која окупља земље ЦИЕ. Од ових 16 држава, 11 земаља су чланице ЕУ, (Бугарска, Хрватска, Чешка Република, Естонија, Мађарска, Летонија, Литванија, Пољска, Румунија, Словачка и Словенија), док осталих 5 (Црна Гора, Србија, Албанија, Босна и Херцеговина и Македонија) су у процесу прикључивања.

Поставља се питање зашто НР Кина врши специјализацију овог простора кроз већ поменути Механизам. Основну осу одговора на то питање ми налазимо у економији, али са јасним рефлектовањем интереса и из других сфера. Тако Конг Тјепинг (Kong Tianping) каже да „је кинеско откривање ЦИЕ засновано на три разлога. Први од њих је да земље ЦИЕ, а нарочито нове чланице ЕУ, могу имати веома важну улогу у Европи. Други, земље ЦИЕ могу послужити као кинеска осматрачница за истраживање европског тржишта. Такође, географска позиција ових земаља је у срцу Европе, што може бити искоришћено за повезивање запад-

6) Milomir Stepic, Ivan Zaric, “Serbia and Geopolitical (non)Complementarity of the Danube Strategy and the New Silk Road”, in Dusko Dimitrijevic (eds.), *Danube and the New Silk Road*, Institute of International politics and Economics, Belgrade, June, 2016, p. 447.

ног и источног тржишта. Трећи разлог, земље ЦИЕ су спровеле економске реформе и постале успешне тржишне економије. Иако су ове земље биле погођене Светском финансијском и економском кризом, оне су ипак показале веома високи ниво отпорности.⁷ НР Кина стварањем овог Механизма “умрежава” земље у другачији регион од оног који нуди ЕУ. Тим путем је успела да уобличи и дефинише свој скуп интереса који се протежу од економских, преко политичких, па све до геополитичких. Својим конкретним поступцима и најављеним инвестицијама, зајмовима, кредитима у оквиру 12 Тачака, предложених у Варшави од стране кинеског премијера Вен Ђабаоа (Wen Jiabao), НР Кина жели да створи једну погодну политичку климу и подстицајни амбијент за реализацију националних интереса. То је свакако резултат новостечене, али ипак у једном тренутку упитне економске снаге НР Кине. Током “политике отворених врата” НР Кина остварује раст вредан дивљења, али и страхопоштовања.⁸ У том процесу она је успела да постане прва економија, одмах иза америчке. Њене резерве злата износе 1842,56 тона (мерено у последњем кварталу 2017. године), а девизне резерве 3,16 трилиона УС\$ (мерено у јануару 2018.).⁹ Сасвим је јасно да НР Кина жели да своју економску снагу пласира и у физичко-географски удаљеним деловима света, чиме утиче на већ успостављене структуре и правила односа. Другим речима она своју визију структуралне (structural) моћи жели да преточи у стварност. Ову врсту моћи професорка Драгана Митровић дефинише као „моћ да се утиче на формирање структура глобалне политичке економије у којима друге државе, њихове политичке институције, њихова предузећа, научници и други запослени морају да делају. Дакле, ово је моћ да се обликују општи услови, „правила игре“, нивоа међународног система.“¹⁰ Приказивање таквих замисли, буди сумње ЕУ према НР Кини из неколико разлога. Први од њих је да ли НР Кина тежи дезинтеграцији ЕУ, која је и онако већ окрњена BREXIT-ом. Други, буде се сумње на основу кинеског начина пословања, јер је он у супротности са праксом и обрасцима које постоје на терито-

7) Kong Tianpang, “16+1 Cooperation Framework: Genesis, Characteristics and Prospect”, *International Problems*, No. 2-3, Vol. LXVII, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, p. 173, pp. 167-183.

8) Детаљније о „политици отворених врата“ погледати у Драгана Митровић, *Кинеска реформа и свет*, Институт за економику и финансије, Београд, 1995.

9) Детаљније о овоме “China Foreign Exchange Reserves”, *Trading Economics*, доступно на: <https://tradingeconomics.com/china/foreign-exchange-reserves>, приступљено: 02.03.2018.

10) Драгана Митровић, *Међународна политичка економија*, Чигоја штампа, Београд, 2012, стр. 22.

Такође, детаљније погледати и Susan Strange, *States and Market: An introduction to International Political Economy*, Continuum, London, 1994;

рији ЕУ. Трећи, ЕУ сматра да НР Кина стварањем већ поменутог механизма нарушава и њен гравитациони геополитички вектор, али и отежава пут држава да постану нове пуноправне чланице.¹¹ Изношење забринутих, али и помало немоћних ставова од стране европских званичника, је резултат измењеног начина преговарања НР Кина и ЕУ, у погледу земаља ЦИЕ. Веома занимљива ставка тог механизма јесте да се ради о свим земљама које су биле део комунистичког блока, али ипак са сада веома различитим политичким, економским и културним системима.

Механизам 16+1 је основан 2012. Године са састанцима шефова држава на годишњем нивоу. Година оснивања нас упућује да је претходио Иницијативи Појас и пут, која је први пут објављена 2013. године у Казахстану. Међутим, Механизам 16+1 је у служби конкретне имплементације замишљених стратегија и пројеката у оквиру Иницијативе. У том светлу званични Пекинг види Механизам 16+1 као платформу за промоцију Појаса и пута, а инфраструктурно премрежавање, комуникационо, трговинско, путничко, је главни фокус сарадње. Професорка Драгана Митровић детаљно, аналитично и објективно анализира развој механизма, приликом чега наглашава посету председника Си Ђинпинга (Xi Jinping) Србији, Пољској и Чешкој Републици као кључни моменат за замах и развој сарадње у оквиру ове мултилатералне платформе.¹² Иако је од тада најављен низ пројеката и створен потенцијал за сарадњу, овај Механизам не остварује значајније помаке. Разлоге можемо наћи како у самој организацији Механизма, тако и у константним притисцима који долазе од стране ЕУ. Тачније, док званични Пекинг своју улогу схвата као помоћ ка путу евроинтеграције пет држава које нису чланице ЕУ, администрација из Брисела, заузима сасвим супротан став. Неразумевање културних и лингвистичких разлика, као и пословних пракси, политичких и економских система земаља ЦИЕ, а самим тим и политике ЕУ као целине, је један од главних недостатака Механизма 16+1. Даље, сарадња није уједначена, приликом чега се издвајају Пољска, Чешка, Мађарска и Србија које остварују интензивнију сарадњу од осталих. ЕУ је забринута да НР Кина на овак начин ствара и свој прокинески лоби у институцијама ЕУ. Одређени аутори наглашавају и примере Грчке и Мађарске, чије су критике доста “отупеле” према НР Кини, јер су оне дестинације које бележе високи проценат кинеских инвестиција.¹³

11) Детаљније о овоме погледати у, Andrew Rettman, “Germany urges EU to Rival China in Western Balkans”, *EU observer*, чланак је објављен:13.09.2018., доступно на: <https://euobserver.com/foreign/142823>, приступљено: 21.09.2018.

12) Dragana Mitrovic, “Sixteen plus One in 2015/2016 – upgrading, framing, and stepping up cooperation”, *Asian Issues*, no1/2016, vol 1, pp.7-23

13) Angela Stanzel, “China’s investment in influence: the future of 16+1 cooperation”,

С друге стране кинески аналитичари сматрају да ЕУ користи ситуацију кинеских инвестиција које нису доступне за САД тржиште као и сино-амерички спор како би добили кинеске инвестиције.

Након избијања Светске финансијске, а потом и економске кризе, сарадња НР Кине и земаља ЦИЕ бележи тренд раста. Трговинска размена НР Кине са овим земљама се интензивирала и самим тим увећала за 30%. Према говору Ли Кеђанга одржаном на самиту у Риги, трговинска размена је током 2016. године достигла вредност од 46 милијарде америчких. Приближавање НР Кине овим земљама представља и стратешки потез, јер оне имају важан положај на „раскрсници главних међурегионалних и интерконтиненталних путева“.¹⁴

Први самит 16+1 одржан је Варшави, Пољска, 2012. године. Том приликом Премијер НР Кине, Вен Ђабао, најавио је свеобухватну иницијативу у форми Дванаест тачака/мера сарадње са 16 земаља ЦИЕ. Оне, као оквирни документ Механизма, имају за циљ промовисање пријатељске сарадње НР Кине са земљама ЦИЕ.. Самити који су одржани до сад су:

- 2012 - Варшава, Пољска
- 2013 - Букурешт, Румунија
- 2014 - Београд, Србија
- 2015 - Суџоу, Кина
- 2016 - Рига, Летонија
- 2017 - Будимпешта, Мађарска
- 2018 - Софија, Бугарска.

Последњи самит је био 2018. године у Софији, а тема самита је била „Продубити отворену и прагматичну сарадњу ради инклузивног напретка“. Управо та инклузивност и даље остаје предмет расправа. Поставља се питање о форми и садржини, потом да ли је реч о политичкој, економској или некој другој врсти инклузивности, како у самом оквиру механизма 16+1 и региона, тако и у ЕУ.

Смернице за сарадњу из Софије¹⁵ представљају низ различитих механизма сарадње кроз форуме, конференције, састанке и хабове. Пројекат Мост пријатељства у Србији који је завршен 2014. године је по трећи пут истакнут као остварен резултат што указује на мањак реализованих циљева. У документу Смернице за

European Council on Foreign Affairs, објављено 14.12.2016., доступно на : http://www.ecfr.eu/publications/summary/chinas_investment_in_influence_the_future_of_161_cooperation7204# приступљено: 03.03.2016.

14) Ибид, стр.21

15) The Sofia Guideline for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, Second Draft, June 18th 2018.

сарадњу НР Кине и земаља Централне и Источне Европе из Софије, нацртна верзија на самом почетку истиче и важност допунске сарадње са Европском унијом, те да је сарадња у оквиру механизма 16+1 позитивна допуна односима између Европе и Кине.¹⁶ Тачније, напомиње се јачање сарадње у оквиру платформе Кина-ЕУ, допринос развоју Кина-ЕУ копно-море експресне линије и (новог евроазијског копненог моста), те јачање сарадње у царинским процедурама које би олакшале проток роба. У том смислу најављен је састанак у вези царинских процедура за Мађарску, Македонију, Србију и Кину 2019. године. С друге стране постоји посебан споразум сарадње између земаља Централне и Источне Европе, чланица ЕУ са Кином у области административних питања која се односе на царинске процедуре. Форум о царинској сарадњи је такође најављен и за 2019. годину.¹⁷ Из овог видимо да НР Кина тежи да преко земаља ЦИЕ реши административне препреке дефинисане од стране ЕУ.

Од Смерница из самита у Будимпешти, одржаном 2017. године, наводе се као резултати имплементација семинара, сајмова, изложби, конференције, економски и агро форум, уметнички и плесни форум, те повезивања на различитим административним нивоима и различитим областима укључујући и тинк танкове.¹⁸ Не наводе се кључни инфраструктурни пројекти, око којих се чланице 16+1 окупљају.

У делу који се односи на реализацију смерница из претходне године (Будимпешта), наводи се да је одржан низ састанака на свим нивоима из различитих области, али опет се постаља питање о конкретним резултатима ове разгранате сарадње. Што се тиче конкретних пројеката, по МЕРИКС претраживачу за Појас и пут, већина обећаних инфраструктурних пројеката није још материјализована, а за оне који су започети, кинески новац долази у форми великих зајмова које могу преплавити мале циљане привреде. У складу са базом података МЕРИКС БРИ¹⁹, од 2013. године Пекинг је финансирао инфраструктурне пројекте у земљама из оквира 16+1 у вредности од 715 милиона америчких долара. Више од 3

16) Механизми сарадње између ЕУ и Кине су кроз сарадњу и подршку Свеобухватном стратешком партнерству за Мир, Раст и Развој, ЕУ-Кина Агенда 2020, и оквир сарадње ЕУ – Кина платформа повезивости, Ивестициони план за Европу и проширена трансевропска мрежа (ТЕН-Т) и Споразум о инвестицијама између ЕУ и Кине.

17) The Sofia Guideline for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, Second Draft, June 18th 2018

18) Ибид, стр.18, Додатак нацрту документа

19) *China creates a global infrastructure network Interactive map of the Belt and Road Initiative*, доступно на: <https://www.merics.org/en/bri-tracker/interactive-map>, приступљено: 24.09.2018. године.

милијарде америчких долара је повезано са пројектима који су у изградњи. За планиране пројекте издвојено је од 7 милијарди долара до 10 милијарди долара зависно од тога шта се рачуна. Ова база се редовно ажурира и даје јасан преглед учешћа Пекинга у региону. Укупни подаци указују и на природу инвестиција.²⁰

На самиту одржаном у Риги, 2016 године, када је кинески премијер Ли Кеџанг (Li Keqiang) и званично промовисао 10 милијарди евра за финансирање инфраструктуре и пројеката производних капацитета, представља поновну жељу да НР Кина пласира свој вишак капитала. Остале земље чланице поред НР Кине из Механизма су позване да допринесу у заједнички фонд за финансирање пројеката, али који контролише НР Кина. Ипак остаје нејасно колико ће бити вољне да то подрже. НР Кина настоји да оствари осећај припадности међу овим земљама, чиме ће се ојачати снага механизма, а самим тим и умањити перцепирање НР Кине као нове претње по стабилност ЕУ.

За сада Европска унија и даље улаже више новца у инфраструктурне пројекте у Централној и Источној Европи, али које су чланице ЕУ, чиме се отварају врата НР Кине да економским средствима употпуни финансирање инфраструктурних пројеката.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА – МОСТ ИЛИ ПОЛИГОН ИЗМЕЂУ НР КИНЕ И ЕУ

Посматрано на географској мапи Србија и НР Кина су једна од друге удаљене веома много. Но, та иста раздаљина када се посматра са геостратешког и геополитичког становишта је готово занемарљива. Поред дипломатског умрежавања Србије и НР Кине од 2. јануара 1955. године, односи ових двеју држава су додатно обогаћени, али и усложњени стварањем Механизма НР Кина + 16 земаља ЦИЕ.

Као што већ знамо, од 16 држава, поред НР Кине, које чине овај механизам, 11 су државе чланице ЕУ, док су 5 у процесу придружења. У овој потоњој групи, тачније групи земаља које су процесу прикључивања ЕУ, се налази и Србија. Постојање НР Кине као политичке, безбедносне и гарантне опције у најширем смислу речи, у односу на ЕУ, за Србију је истовремено и изазов и прилика. То се може подједнако посматрати и из угла евроинтеграција и из угла економије. Као неизоставни ефекат економије, увек се јавља и политика. То условљава да се позиција Србије налази на међи ЕУ и НР Кине.

---

20) Ибид

Када говоримо о евроинтеграцијама, ми знамо да је пут Србије отежан бројним идеалистичким захтевима и условљавањима, са реалистичким очекивањима од стране ЕУ. Једно од условљавања се тиче и питања Косова, јужне аутономне покрајине Србије, које је противно свим начелима међународног јавног права и конвенција које га надопуњују самостално прогласило своју независност. Наметнути и геополитички исцениран, од стране Запада, проблем Косова је условио да Србија буде 1999. године, поново противно начелима међународног јавног права и конвенције Уједињених нација, бомбардована. Током тог истог бомбардовања је настрадала и кинеска амбасада у Београду, што је представљало међународни инцидент, на више нивоа. У наставку приче која се односи на проблем Косова, ми можемо очекивати да НР Кина неће стати на страни самопроглашене Републике Косово из више разлога. Први од њих је у домену посвећености обе земље политици суверенитета и територијалног интегритета. Други који можемо издвојити на овом месту јесу и сецесионистички покрети инспирисани тероризмом који делују на тлу НР Кине. Потом, став Србије којим подржава “политику једне Кине“. Као четврти, а можда и најбитнији разлог, ми издвајамо веома срдачне, пријатељске и прагматичне односе које НР Кина негује према Србији. То ЕУ као политичку, безбедносну, идентитетску и економску групацију наводи да поново промисли своје стратегије према Западном Балкану. Резултат тога је изјава министра спољних послова Немачке, господина Маса (Heiko Mass), да пред Бундестагом, изјави да је, „веома важно да ми овим земљама [Западном Балкану] понудимо снажну и одрживу европску перспективу, јер ће се у супротном окренути сарадњи са другим земљама као што је НР Кина.“²¹ Сличне ставове је изнео и председник ЕК Жан Клод Јункер у говору који је одржао 12. септембра 2018. године.²²

Притисак који ЕУ извршава над Србијом због присуства НР Кине у економском, а самим и у том политичком смислу, а који се преноси и на процес евроинтеграција, се може видети и у осуди када су власти Србије 14. децембра 2014. године ухапсили припаднике Фалун Гонг секте.²³ Наиме, за време одржавања самита

21) *The European View*, Merics – Mercator Institute for China Studies, доступно на: <https://www.merics.org/en/newsletter/china-update-142018#the-european-view>, приступљено: 21.09.2018. године.

22) Детаљније о томе у *President Jean-Claude Juncker's State of the Union Address 2018*, European Commission – Speech, говор је одржан 12.09.2018., доступно на: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-18-5808_en.htm, приступљено: 22.09.2018. године.

23) Детаљније о овој секти погледати у, Драгана Митровић, *Стратегиско-безбедносна позиција Кине после 11. септембра 2001. године*, Београдски центар за безбедносну политику, Март, 2005, Београд, стр. 1-7.

Кина + 16 земаља ЦИЕ, припадници ове секте су желели да одрже протесте, иако су окупљања у том периоду била забрањена због сасвим разумљивих разлога. Они су желели да протестују због стања људских права у НР Кини, јер нису укључена у доминантну западњачку парадигму. ЕУ је тражила објашњење зашто је дошло до хапшења и нарушавања базичних људских права. У саопштењу за јавност Едвард Кукан је изјавио да „Европски парламент снажно подржава људска права, укључујући и право на слободно окупљање и изражавање и стога тражимо да се притворени одмах пусте, а власти објасне ситуацију.“²⁴ Међутим, заштита националних интереса и јавног реда и мира током одржавања веома важног самита који нуди нову перспективу интерконективности на тлу Европе су однели превагу. Поводом хапшења, Министар унутрашњих послова Небојша Стефановић је изјавио „одређени број чланова ове секте, различитих националности, је изразило њихову жељу да организује протесте, иако је у Србији на снази била забрана било какве врсте јавног окупљања током посете кинеског премијера.“²⁵ Као додатну подршку таквом ставу изнео је и господин Александар Вучић, изјавивши „када су неки људи желели да протестују против НР Кине због нечега, нисмо то дозволили. Рекао сам – ја сам одговоран за то, можете протестовати против нас, али не и против наших непријатеља. Веома смо лојални и верни пријатељи и имамо велику подршку НР Кине до сада. Надамо се да ће се оваква сарадња наставити.“²⁶ У овом сегменту је евидентан политички утицај који НР Кина остварује у Србији, а који долази као попутна појава економског, а што смета администрацији у Бриселу. Као и што истиче професорка Драгана Митровић да су политика и еконимија неодвојиве и политички и економски односи међу државама су испреплетени. У случају Србије, политички односи [са НР Кином] су дуги низ деценија имали своје искушења, али је то пријатељство издржало пробу времена и промена у обе земље на међународном плану.²⁷ Још једна важна чињеница је да

24) Изјава Едварда Кукана, цитирана према *Кукан тражи ослобађање активиста Фалун Гонга*, Н1, чланак је објављен: 17.12.2014., доступно на: <http://rs.n1info.com/a20760/Vesti/Kukan-trazi-oslobadjanje-aktivista-Falun-Gonga.html>, приступљено: 22.09.2018. године.

25) *Falun Gong Activists Deported, Serbia Reprimanded for the Arrests*, Yucom, чланак је објављен: 26.12.2014., доступно на: <http://en.yucom.org.rs/falun-gong-activists-deported-serbia-reprimanded-for-the-arrests/>, приступљено: 27.09.2018. године.

26) *Вучић: Не заборављамо да је Кина била уз нас када је било најтеже*, РТЦ, чланак је објављен 12.05.2017. године, доступно на: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/2731917/vucic-ne-zaboravljamo-da-je-kina-bila-uz-nas-kad-je-bilonajteze.html>, приступљено: 22.09.2018. године.

27) Б92-„Замислите ЦГ, за ауто-пут до Србије млрд. ЕУР а БДП...» извор Б92, чланак је објављен: 18.09.2018., доступно на: <https://www.b92.net/biz/vesti/srbija>.

су сви економски послови закључивани на политичком нивоу. Брисел каже да председници компанија треба да склапају уговоре, а не председници држава, што указује на политички моменат. Сасвим је разумљиво да оваква пракса коју НР Кина спроводи, не одговара начинима пословања који су прописани правилима и праксом пословања у ЕУ. Међутим, Србија која тежи да буде део породице ЕУ, се не мора придржавати још увек свих ЕУ прописа. Али, мора водити рачуна да додатно не продуби подозрење ЕУ. У непосредној прошлости, највећи број критика из ЕУ је Србији био упућен и из разлога дуго најављиваног инфратструктурног пројекта. Реч је о брзој прузи Београд-Будимпешта. Наиме, кинеска економија је у могућности да финансира пројекте овакве врсте који су прекопотребни Србији за њен даљи развој. Администрација у Бриселу, са Немачком на челу ово прати са великим резервама. Европској групацији земаља, умрежавање држава које се налазе у њеној интересној сфери од стране друге силе у међународном поретку не иде на руку. Остваривањем овог пројекта, НР Кина би тако појачала проток своје робе, људи и капитала и тако се умрежила са већ својим теретним возовима који полазе из НР Кине ка европском тржишту.²⁸ Свакако, то би условило повећање политичког утицаја и могућих условљавања од стране НР Кине. Из тих разлога, ЕУ врши огромне, али и неоправдане, политичке притиске на Србију, иако је и сама велики прималац кинеских инвестиција. Као и што примећује професорка Драгана Митровић, „прошле године покренута је и административна процедура ЕК у вези са проценом пројекта модернизације пруге Београд-Будимпешта, будући да на њега има низ примедби... ЕУ и њени званичници већ недвосмислено оптужују Кину да подрива политичко и економско јединство Уније. И то кроз јачање економског и, преко њега, политичког утицаја на поједине чланице, да подрива приступне процесе земаља кандидата и оних које настоје да то постану подстичући нетржишне начине пословања који су повољан оквир за корупцију. Уколико би дошло до реализације неких нових кинеских инвестиција, ЕУ би сигурно имала примедбе и притискала би Србију, било додатним проверама и истрагама, или слањем директних и индиректних политичких порука и захтева.“²⁹ Слични политички притисци,

http://www.yuu=2018&mm=09&dd=18&nav_id=1444968, приступљено: 22.09.2018. године.

28) Детаљније о бројним железницама које је НР Кина изградила према Европи зарад преноса своје робе, што може изазвати преплављеност европског тржишта и даље пробудити сумње ЕУ према НР Кини, погледати, Liu Zuokui, "The Role of Central and Eastern Europe in the Building of Silk Road Economic Belt", *International Problems*, Institute of International Politics and Economics, Vol. LXVII, No. 2-3, 2015, Belgrade, pp. 184-195.

29) Интервју, проф. др Драгана Митровић за Политику. Чланак је објављен 29.08.2018.,

кроз већ опробан механизам истрага, су били примењени и када је кинеска компанија HBIS Group, 18. априла 2016. године, преузела „Железару Смедерево“. Овом инвестицијом кинеска компанија је по веома повољној цени, добила 500 хектара земљишта и позиционирала се на Дунаву, стратешки најважнијој реци у Европи. Истовремено, НР Кина тако себи ствара бољу стратешку позицију на каналу Рајна-Мајна-Дунав (Европски канал). Наиме, ЕК је покренула две антидампинг истраге против Србије због ове инвестиције. Међутим, у оба наврата, Србија није морала да плати никакву штету, јер су поднети извештаји од стране Комисије за контролу државне помоћи показала да Србија није прекршила ниједан стандард прописан од стране ЕУ.³⁰

Може се очекивати додатни притисак ЕУ, због остварене војне сарадње на релацији Београд-Пекинг. Већ је познато да су Србија и НР Кина, 2008. године, потписале Споразум о војној сарадњи. Самим тим, овај тип војна сарадње се подигао на виши ниво, јер су уследиле бројне посете од стране високих војних званичника укључујући и министре одбране и начелника генералштаба. Сарадња подразумева и низ области као што су обука и образовања војног особља, медицинска достигнућа и мировне мисије. Кинеско министарство одбране је такође донирало опрему из Информационо комуникационе технологије српској армији у вредности од 500.000 евра. Прошле године је донирана опрема у виду 16 гумених чамаца у вредности 7 милиона јуана (око 900.000 евра), исто толико ванбродских мотора, пет моторних санки и десет преносивих уређаја за откривање експлозивних направа, која ће своју намену остварити у све три мисије Војске Србије.³¹

Такође разматра се и продубљивање сарадње у одбрамбеној индустрији, уз планирање заједничке производње војне опреме и продаје исте трећим земљама које су традиционално део српског тржишта. Ово је резултирало, на основу последње посете српске делегације Пекингу, потписивањем уговора којим се Србија обавезује да купује војну опрему од Пекинга, као и да ће Пекинг инвестирати 3 милијарде америчких долара у развој српске војне ин-

доступно на: <https://www.ias.rs/>, приступљено: 22.09.2018. године.

30) Детаљније о овоме погледати у, Драгана Митровић, „Економска напрежања Кине и Америке по систему “око за око”, *Магазин Бизнис*, Април, 2018, Београд, стр. 28-32, доступно на: https://docs.wixstatic.com/ugd/a1421c_25f21dc1d1a34ef0b579093d0b7be322.pdf, приступљено: 22.09.2018. године.

31) Војска Србије има три мисије: од заштите суверенитета земљњ, учешћа у мировним операцијама, помоћи цивилним властима у случају хуманитарних катастрофа и елементарних непогода, „Војска има три мисије- Вулин“, Блиц РС, чланак је објављен: 09.06.2018. доступно на: <https://www.blic.rs/vesti/drustvo/vulin-vojska-ima-tri-misije/p1hcnph>, приступљено: 26.09.2018. године.

дустије. Свакако, ово представља велики изазов за НАТО ширење и његово диктирање услова развоја војне индустрије и безбедносне политике једне земље.

Изасланика председника Србије и врховног команданта Војске Србије министра одбране Александра Вулина, за време посете НР Кине у јулу 2018. године, је уз највише војне почести дочекао кинески колега генерал Веи Фенгхе (Wei Fenghe). Како се наводи на сајту Министарства одбране Србије, министар националне одбране НР Кине Веи Фенгхе је рекао да гаји велико поштовање према српској војсци и изразио дивљење начину на који се Војска Србије супротставила агресији НАТО пакта. Истакао је да је „Војска Србије величанствена војска, а српски народ величанствен народ“.³² Две делегације су договориле сарадњу у области сајбер ратовања, као и међусобног школовања.

Када говоримо о економској сарадњи НР Кине и Србије, поставља се питање да ли је превелики економски уплив друге економије света повољан за Србију? У којим секторима НР Кина највише инвестира? Колики део чине инвестиције, а колики део чине зајмови и кредити? Колико су зајмови и кредити повољни по српску економију? Србија би требало да своју створену економску позицију искористи као предност, а не као место преваге једне или друге стране, ЕУ или НР Кине. Наиме, НР Кина преко Србије, својим предузећима креира могућност да извозе своје производе без царина на европска тржишта, без значајних измена цене производње. Такође, тим путем званични Пекинг смањује, али не искључује у потпуности, могућност анти-дампинг истраживања.

На горе постављена питања, постоје различити одговори. Свакако, у погледу економије, „НР Кина је перцепирана као “творац нових правила (game changer)“ за економију која је у реструктурирању. На пример, за време самита Кина + 16 земаља Централне и Источне Европе одржаном у главном граду Србије, Београду, бројни стручњаци су анализирали кинеске интересе за продубљивањем економских веза као “као почетка бољег времена“ за Србију. Очекује се да суморни трендови и перспективе српске економије буду изокренути ка тренду раста путем кинеског капитала, тако што ће се отворити нови економски циклус кинеских инвестиција.“³³ Можемо очекивати да ће НР Кина улагати у секторе економије чији се раст тек очекује и да тиме жели да разноврсно пласира

32) Ибид

33) Dragan Pavlicevic, “‘China Threat’ and ‘China Opportunity’: Politics of Dreams and Fears in China-Central and Eastern European Relations”, *Journal of Contemporary China*, Vol. 27, Issue 113, p. 693, pp. 688-702,

свој капитал.³⁴ Кинески најављени пројекти су, готово увек по правилу грандиозни, претенциозни и врло гигантски по обиму. Тако је за преузимање Рударско-топионичарског басена Бор, према речима актуелног Министра финансија у Републици Србији Синише Малог најављена инвестиција од стране НР Кине у вредности од 1,46 милијарди УС\$. Поред тога најављена је и изградња high-tech индустријског парка поред Београда. У оквиру предложеног парка би требало да буду око 1000 ИТ компаније, односно компанија високе технологије, чиме ће се креирати око 10000 нових послова. Поред овога најављено је и отварање кинеског тржишта за пољопривредне производе из Републике Србије. Најављена су и улагања кинеске компаније Шандонг Линглонг (Shandong Linglong Tire Co) у вредности од 900 милиона УС\$, према оквирном економском споразуму који је потписала Влада Републике Србије, у фабрику гума која је лоцирана у Зрењанину.³⁵ Међутим, остаје питање да ли Србија има довољно капацитета да одговори веома строгим, високим и професионалним захтевима које НР Кина поставља пред својим партнерима. Истовремено, НР Кина је у одређеним сегментима перципирана као опасност по српску економију. У прилог томе, издваја се трговински дефицит који српска економија остварује у интензивној трговинској сарадњи са НР Кином. Према подацима доступним на сајту Министарства спољних послова Републике Србије, ове две земље су у току протекле, 2017. године, оствариле „обим робне размене од 1,623 милијарде ЕУР, од чега је извоз из РС у НР Кину достигао 55,0 милиона ЕУР (раст од 140% у односу на 2016), а увоз из Кине је био 1,567 млрд ЕУР (раст од 14%).“³⁶

Када са тог аспекта говоримо о односима Србије и ЕУ, ми можемо увидети да је ЕУ у периоду 2001-2015. године Србији додирала помоћ у вредности од 4,08 милијарди еура.³⁷ То је учињено преко програма Званичне развојне помоћи (Official development assistance). Са друге стране, кинеска помоћ Србији, као и што наликује помоћи коју НР Кина усмерава према другим земљама, „разликује се од традиционалног програма Званичне развојне

34) Детаљније о овоме погледати у, проф. др Драгане Митровић, *Кина жели да буде присутна у секторима чији се раст очекује*, CRI online, интервју је објављен 27.12.2013., доступно на: <http://serbian.cri.cn/341/2013/12/27/181s140825.htm>, приступљено: 23.09.2018. године.

35) . Слободан Маричић, *Кина и Србија: Од пријатељства до великих улагања*, ВВС, чланак је објављен: 17.09.2018., доступно на: <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-45552419>, приступљено: 23.09.2018. године.

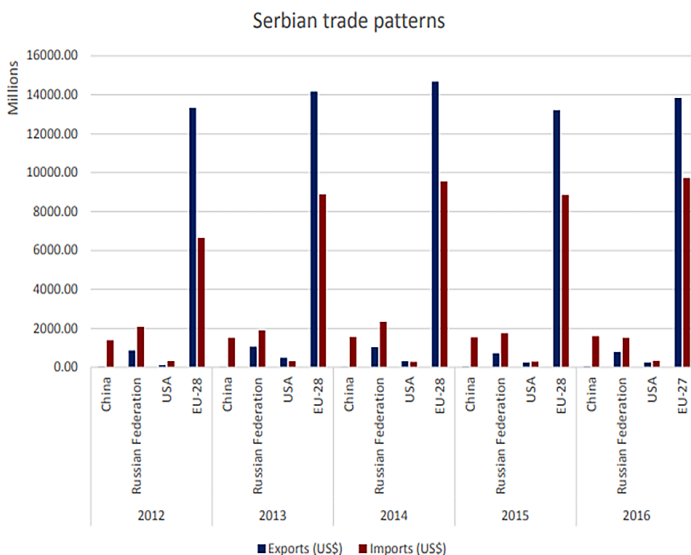
36) Министарство спољних послова Републике Србије, доступно на: <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/spoljna-politika/bilateralni-odnosi/117-bilateralni-odnosi/11465-kina?lang=cyr>, приступљено: 23.0.2018. године.

37) *Serbia's cooperation with China, European Union, Russia and the United States of America*, Directorate General for External Policies, Policy Department, 2017, p. 23.

помоћи, јер је углавном базирана на концесионим кредитима и пројектима финансираним од стране државе.³⁸ Што се тиче саме трговине, Србија у тим односима бележи суфицит у сарадњи са ЕУ. У студији коју изводи администрација ЕУ, под називом *Serbia's cooperation with China, European Union, Russia and the United States of America*, ми можемо видети да је у току 2016. године, трговина коју Србија остварује са ЕУ, разноврснија од оне коју ли остварује са Русијом и НР Кином. У прилог томе, трговинским односима Србије са најразвијеним земљама света, ми издвајамо графикон досупан у истој Студији.³⁹

Serbia's cooperation with China, the European Union, Russia and the United States of America

Figure 4: Value of Serbian Trade with China, Russia, the US, and the EU, 2012-2016

Графикон 1. Трговински односи Србије

Видимо да је трговина Србије највећим делом фокусирана ка ЕУ, и да ову коју остварује према НР Кини, јесте значајна, али није још увек на нивоу коју остварује са ЕУ. Из тих разлога, ми можемо очекивати да НР Кина не може још увек значајније да поремети спољно политички курс Србије.

38) *Serbia's cooperation with China, European Union, Russia and the United States of America*, Directorate General for External Policies, Policy Department, 2017, p. 23.

39) преузет из *Serbia's cooperation with China, European Union, Russia and the United States of America*, Directorate General for External Policies, Policy Department, 2017, p. 25

Република Србија и НР Кина су 2009. године, потписале Споразум о економској и трговинској сарадњи у инфраструктурним пројектима, што је у том тренутку представљало подстицај за даље интензивирање економских односа. То је према писаним доступним изворима на сајту Министарства спољних послова Републике Србије „резултирало и сарадњом у више капиталних инфраструктурних пројеката у Републици Србији – изградња Пупиновог моста (Земун-Борча), пројекат ТЕ „Костолац», итд.“⁴⁰ Такође, НР Кина је најавила и проширивање капацитета „Дрмно“ рудника угља. Такође, кинеска компанија Shandong International Economic & Technical Cooperation Group Ltd.–SIETC је са Владом Републике Србије потписала и уговор о изградњи делова аутопута Коридора 11. То се односи на деонице од Обренова до Уба и од Лајковца до Љига и „Морава коридор“, који се протеже од Појата до Прељине. То су све деонице будућег аутопута од Београда до границе са Црном Гором, као део Коридора 11 који се протеже од Темишвара, преко Београда до Бара.⁴¹ Ипак професорка Драгана Митровић каже да Република Србија мора да буде опрезна на шта се обавезује са НР Кином. Према Митровић, „када чујемо да ће [НР Кина] градити нове деонице аутопутева, имамо пример изградње моста Земун-Борча, као и успешну ревитализацију Костолаца А и изградњу новог блока Термоелектране Костолац Б, ту онда имамо кинеске зајмове у износу од 85 одсто вредности ових пројеката за које је наша влада дала државне гаранције, па ћемо враћати зајмове, као и што ћемо плаћати пенале, кад нисмо спремни да отпочнемо са градњом.“⁴² Такође, досадашње инвестиције су представљају само преузимање Железаре Смедерево и изградња трговинског центра Драгон. Србија би требало да захтева више инвестиција од НР Кине и да стално нуди своја предузећа којима је неопходна докапитализација или приватизација. Иако је, најновија посета српске делегације најавила бројне инвестиције, власти

40) Министарство спољних послова Републике Србије, доступно на: <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/spoljna-politika/bilateralni-odnosi/117-bilateralni-odnosi/11465-kina?lang=cyr>, приступљено: 23.0.2018. године.

41) Коридор 11 је такође био под истраживачком лупом BIRN-а. Наиме, ова организација је упутила да је компанија „Енергопројект Нискоградња“ која је задужена за изградњу овог аутопута, дал концесију уговора у вредности од 75 милиона УС\$, конзорцијуму састављеном од три фирме, које су уско повезане са владајућим режимом у Србији, а које немају, или имају веома мало искуства у оваквим пословима. Детаљније о овоме погледати, Ivan Angelovski & oth., *Velinovic – linked Consortium Bags 75m Dollar Contract in Secret Deal*, BIRN, чланак је објављен: 08.06.2015., досзупно на: <http://www.balkaninsight.com/en/article/veselinovic-linked-consortium-bags-75m-dollar-contract-in-secret-deal>, приступљено: 25.09.2018. године.

42) Интервју проф. др Драгана Митровић, *Шта су кинеске инвестиције, а шта зајмови*, Н1, интервју ј објављен: 14.05.2017. године, доступно на: <http://rs.n1info.com/a248798/Biznis/Dragana-Mitrovic-u-Dnevniku.html>, приступљено: 23.09.2018. године.

из Србија морају бити опрезни у свим пословима које склапају са НР Кином, преваходно из два разлога. Први од њих је да избегне замку презадужености у пословима са НР Кином, која се је десила Црној Гори са зајмовима за горе наведени аутопут. Други је, да не подрива, већ невољан став ЕУ према присуству НР Кине у овом делу света, јер ова две економске силе имају дијаметрално супротне обрасце и праксу пословања. У том светлу професорка Драгана Митровић каже следеће, „свака земља има суверено право да остварује своје економске интересе, а сарадња са НР Кином доноси и преко потребне инвестиције. Да ли је сваки посао који значи очување радних места за нас на дуги рок повољан.“⁴³ Медији су веома будно пратили посету делегације Србије месеца септембра 2018. године. Резултати најављени од стране високог политичког нивоа Србије, представљају наставак већ потписаних споразума, а нарочито оних из 2017. године, када је господин Александар Вучић, учествовао на Међународном форуму лидера о сарадњи у оквиру иницијативе „Појас и пут“, који је био одржан у Пекингу. Професорка Драгана Митровић, сматра да ћемо о резултатима моћи да говоримо тек након неколико година кад будемо видели шта је од најављених послова реализовано.⁴⁴ Повећани економски утицај који НР Кина остварује у Србији преко различитих видова, подумева и увођење кинеских политичких претензија у овом делу света. Остаје да видимо, да ли ће у будућности НР Кина, од српских званичника захтевати одређене политичке уступке, и тим путем додатно закомпликовати српску позицију у евроинтеграцијама. Добри односи са Кином се граде, али ЕУ остаје примарни циљ Србије. Сам Механизам 16+1 омогућава лакше успостављање сарадње са одређеним чланицама ЕУ које су дио и Механизма 16+1, а самим тим и бољу позицију у процесу евроинтеграција.

ЗАКЉУЧАК

Механизам Кина + 16 земаља ЦИЕ, представља кинески напор да „путем многобројних пројеката оствари два главна циља: дуготрајно и стабилно присуство НР Кине на тржиштима у Европи, као и инвестирање у економије земаља које су биле погођене

43) Интервју проф. др Драгана Митровић, *Добро да размислимо на шта се обавезујемо са Кином*, Н1, чланак је објављен: 17.06.2016., доступно на: <http://rs.n1info.com/a169610/Biznis/Mitrovic-Dobro-da-razmislamo-na-sta-se-obavezujemo-s-Kinom.html>, приступљно: 23.09.2018. године.

44) Проф. др Драгана Митровић, гостовање у емисији „Јутро са Јованом и Срђаном“ ТВ Прва, 18.09.2019. доступно на званичном сајту Института за азијске студије: <https://www.ias.rs/>, приступљено: 21.09.2018.

економском кризом.⁴⁵ На тај начин, али и сасвим последично НР Кина ће остваривати повећани политички утицај, што ЕУ гледа врло невољно, али без конкретне стратегије да одговори на новостворену ситуацију. Тачније, најављене инвестиције у Србији, као и у осталим балканским земљама представљају проблем за Брисел и ЕУ, која опет нема јединствен став кад се ради о кинеском продору на европско тле. Они сматрају да кинески инфраструктурни пројекти предвођени кинеским државним фирмама креирају нестабилност унутар ЕУ и у суседном региону и да нису компатибилни са ЕУ правилима и стандардима.

Свакако, одрживост и (не)исплативост резултата свих најављених и већ предузетих пројеката остају да буду виђени, као и будуће реакције ЕУ. За сада ЕУ је најавила да ће у октобру 2018. године, објавити стратешки документ у виду неформалног одговора на Иницијативу Појас и пут, тачније на све његове изазове и могућности.

Већ поменуто продубљивање сарадње у одбрамбеној индустрији, уз планирање заједничке производње војне опреме и продаје исте трећим земљама које су традиционално део српског тржишта додатно представља изазов за НАТО ширење и његово диктирање услова развоја војне индустрије и безбедносне политике једне земље.

Такво чињенично стање, подразумева да се Србија налази на геополитичкој међи између ЕУ и НР Кине што није неопходно лоша позиција, него отвара могућност стратешког позиционирања и убрзања евроинтеграција, те реализацију додатних инфраструктурних пројеката који нису били доступни из ЕУ фондова.

ЛИТЕРАТУРА

Algieri Franco, EU Economic Relations with China: An Institutionalist Perspective, *The China Quarterly*, No. 169, Special Issue: China and Europe since 1978: A European Perspective (Mar., 2002), pp. 64-77, Published by: Cambridge University Press on behalf of the School of Oriental and African Studies

Angelovski Ivan & oth., *Velinovic – linked Consortium Bags 75m Dollar Contract in Secret Deal*, BIRN, чланак је објављен: 08.06.2015., доступно на: <http://www.balkaninsight.com/en/article/veselinovic-linked-consortium-bags-75m-dollar-contract-in-secret-deal>;

Б92-„Замислите ЦГ, за ауто-пут до Србије млрд. ЕУР а БДП...».извор

45) Zoran Dragisic, Milica Curcic, "Security of the Balkans and 16+1 Initiative", *Security Dialogues*, Vol. 8, No. 1-2, 2017, Institute of defense, security and peace, Macedonia, p. 541, pp. 533-553

- B92, чланак је објављен: 18.09.2018., доступно на: https://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?уууу=2018&mm=09&dd=18&nav_id=1444968
- „Војска има три мисије- Вулин“, *Блиц РС*, чланак је објављен: 9.06.2018. доступно на: <https://www.blic.rs/vesti/drustvo/vulin-vojska-ima-tri-misije/p1hcrnh>
- Вучић: Не заборављамо да је Кина била уз нас када је било најтеже*, РТЦ, чланак је објављен 12.05.2017. године, доступно на: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/2731917/vucic-ne-zaboravljamoda-je-kina-bila-uz-nas-kad-je-bilonajteze.html>
- Global Forum of Chinese Political Scientists, https://www.bucknell.edu/Documents/China_Institute/GlobalForum_March30-2016.pdf
- Dragisic, Zoran, Curcic Milica, “Security of the Balkans and 16+1 Initiative”, *Security Dialogues*, Vol. 8, No. 1-2, 2017, Institute of defense, security and peace, Macedonia, pp. 533-553
- East Asian Policy. Qingjiang, Kong. Trade Disputes between China and EU. http://www.eai.nus.edu.sg/Vol1No2_KongQingjiang.pdf p 83 (31.3.2015.)
- European Commission. Trade <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/china/> (31.3.2015.)
- European Commission. EU ‘s top trading partners in 2014: the United States for exports, China for imports. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6760204/6-27032015-AP-EN.pdf> (31.3.2015.)
- Zuokui, Liu, “The Role of Central and Eastern Europe in the Building of Silk Road Economic Belt”, *International Problems*, Institute of International Politics and Economics, Vol. LXVII, No. 2-3, 2015, Belgrade, pp. 184-195.
- Интервју проф. др Драгана Митровић, *Добро да размислимо на шта се обавезујемо са Кином*, Н1, чланак је објављен: 17.06.2016., доступно на: <http://rs.n1info.com/a169610/Biznis/Mitrovic-Dobro-da-razmislimonasta-se-obavezuјemo-s-Kinom.html>, приступљно: 23.09.2018. године.
- Интервју проф. др Драгана Митровић, *Кина жели да буде присутна у секторима чији се раст очекује*, СРИ online, интервју је објављен 27.12.2013., доступно на: <http://serbian.cri.cn/341/2013/12/27/181s140825.htm>
- Интервју проф. др Драгана Митровић, *Шта су кинеске инвестиције, а шта зајмови*, Н1, интервју је објављен: 14.05.2017. године, доступно на: <http://rs.n1info.com/a248798/Biznis/Dragana-Mitrovic-u-Dnevniku.html>
- Интервју, проф. др Драгана Митровић за Политику. Чланак је објављен 29.08.2018., доступно на: <https://www.ias.rs/>
- Изјава Едварда Кукана, цитирана према *Кукан тражи ослобађање активиста Фалун Гонга*, Н1, чланак је објављен: 17.12.2014., доступно на: <http://rs.n1info.com/a20760/Vesti/Kukan-trazi-oslobadjanje-aktivista-Falun-Gonga.html>

- Маричић, Слободан, *Кина и Србија: Од пријатељства до великих улагања*, ВВС, чланак је објављен: 17.09.2018., доступно на: <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-45552419>, приступљено: 23.09.2018. године.
- Министарство спољних послова Републике Србије, доступно на: <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/spoljna-politika/bilateralni-odnosi/117-bilateralni-odnosi/11465-kina?lang=суг;>
- Министарство спољних послова Републике Србије, доступно на: <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/spoljna-politika/bilateralni-odnosi/117-bilateralni-odnosi/11465-kina?lang=суг;>
- Ministry of Foreign Affairs of People's Republic of China, доступно на: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjzb/zzjg/yzs/gjlb/2721/2722/t15974.shtml>
- Митровић, Драгана, „Економска натезања Кине и Америке по систему “око за око““, *Магазин Бизнис*, Април, 2018, Београд, стр. 28-32, доступно на: https://docs.wixstatic.com/ugd/a1421c_25f21dc1d1a34ef0b579093d0b7be322.pdf;
- Митровић, Драгана, *Кинеска реформа и свет*, Институт за економику и финансије, Београд, 1995.
- Митровић, Драгана, *Међународна политичка економија*, Чигоја штампа, Београд, 2012.
- Mitrović, Dragana, “Political Economy in the Chinese Investments”, in *Asian Studies*. Budimpešta: Magyary Program, 2013.
- Mitrovic, Dragana, “Sixteen plus One in 2015/2016 – upgrading, framing, and stepping up cooperation”, *Asian Issues*, no1/2016, vol, pp.7-23
- Митровић, Драгана, *Стратегисјко-безбедносна позиција Кине после 11. септембра 2001 .године*, Београдски центар за безбедносну политику, Март, 2005, Београд, стр. 1-7.
- Mitrovic Dragana, „China in Western East-and Beyond: Politics and Economics of the China Plus Sixteen Cooperation Framework“, *Serbian Political Thought*, No.2/2014, year VI, vol.10, pp.19-50
- Pavlicevic, Dragan, “‘China Threat’ and ‘China Opportunity’: Politics of Dreams and Fears in China-Central and Eastern European Relations”, *Journal of Contemporary China*, Vol. 27, Issue 11, pp. 688-702;
- Pavličević, Dragan. China's New Silk Road takes shape in Central and Eastern Europe, *China Brief*, Volume XV January 9, 2015.
- Проф. др Драгана Митровић, гостовање у емисији „Јутро са Јованом и Срђаном“ ТВ Прва, 18.09.2019. доступно на званичном сајту Института за азијске студије: <https://www.ias.rs/>
- Rettman, Andrew, “Germany urges EU to Rival China in Western Balkans”, *EU observer*; чланак је објављен:13.09.2018., доступно на: <https://euobserver.com/foreign/142823>;
- Stanzel, Angela, “China's investment in influence: the future of 16+1 cooperation”, European Council on Foreign Affairs, објављено 14.12.2016., доступно на : <http://www.ecfr.eu/publications/>

summary/chinas_investment_in_influence_the_future_of_161_cooperation7204#pristupljeno:

- Stepic Milomir, Zaric Ivan, "Serbia and Geopolitical (non)Complementarity of the Danube Strategy and the New Silk Road", in Dusko Dimitrijevic (eds.), *Danube and the New Silk Road*, Institute of International politics and Economics, Belgrade, June, 2016, p. 447.
- Susan, Strange, *States and Market: An introduction to International Political Economy*, Continuum, London, 1994;
- The Sofia Guideline for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, Second Draft, June 18th 2018
- Tianpang, Kong, "16+1 Cooperation Framework: Genesis, Characteristics and Prospect", *International Problems*, No. 2-3, Vol. LXVII, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, pp. 167-183.
- The EU Strategy for the Danube Region*, EUSDR, доступно на: <http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/default/0001/09/69b2e1bf710919943a4a8e1c507cf47c01b7326c.pdf>,
- The European View*, Merics – Mercator Institute for China Studies, доступно на: <https://www.merics.org/en/newsletter/china-update-142018#the-european-view>, Детаљније о томе у *President Jean-Claude Juncker's State of the Union Address 2018*, European Commission – Speech, говор је одржан 12.09.2018., доступно на: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-18-5808_en.htm;
- Falun Gong Activists Deported, Serbia Reprimanded for the Arrests*, Yucom, чланак је објављен: 26.12.2014., доступно на: <http://en.yucom.org.rs/falun-gong-activists-deported-serbia-reprimanded-for-the-arrests/>
- Huaxia, Chinese, Polish experts discuss chances brought by Belt and Road initiative, Xinhua, ажурирано: 21.05.2016., доступно на: http://news.xinhuanet.com/english/2016-05/21/c_135376481.htm
- "China Foreign Exchange Reserves", *Trading Economics*, доступно на: <https://tradingeconomics.com/china/foreign-exchange-reserves>
- China creates a global infrastructure network Interactive map of the Belt and Road Initiative*, доступно на: <https://www.merics.org/en/bri-tracker/interactive-map>
- Xinhua News, "Spotlight: EU, China hold roundtable discussion on Belt & Road Initiative", ажурирано: 20.05.2016., доступно на: http://news.xinhuanet.com/english/2016-05/20/c_135373277.htm

*Ljiljana Z. Stevic
Slobodan S. Popovic*

**POSITION OF SERBIA ON SECURITY AND POLITICAL
CROSSROADS BETWEEN EUROPEAN UNION AND
PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA**

Resume

This paper analyses the 16+1 Mechanism and Chinese presence in the region with challenges that Serbia faces in the process of European integration. Serbia continues its good traditional relations with China whilst balancing its relations with EU which remains its primary partner. Path towards the EU membership is burdened by numerous idealistic requests and conditioning, with unrealistic expectations which may additionally push Serbia towards favourable arrangements offered by China. Refraction of different interests additionally complicates the situation for Serbia. The position of Serbia is complicated due to the EU pressure and due to the ever-growing economic and political influence of PR China. In the attempt to present current options and possibilities laid before Serbia, we shall analyze its position within 16+1 and EU, thus presenting its position on the crossroad of interests.

Keywords: *Mechanism 16+1, Central and Eastern Europe, crossroad, Belt and Road Initiative, European integration*

---

* Овај рад је примљен 17. октобра 2018. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције, 22. октобра 2018. године.